

ŠNABŽDESIŲ MIŠKAS

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Panerių memorialas yra unikali vieta ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. Esami architektūriniai elementai ir judėjimas erdvėje neatspindi jo reikšmės, istorinės, edukacinės ir dvasinės svarbos. Egzistuojantys archeologiniai neapibrėžtumai neleidžia sukurti jokio griežto judėjimo scenarijaus, o esamų istorinių vertybių krūvis nereikalauja išsiskiriančių architektūrinių sprendimų.

Naujas siūlomas judėjimo scenarijus leidžia kitimą ir laisvumą, tačiau kuria aiškia, pagarbią keliavimo kryptį. Siūlomi architektūriniai sprendimai netraukia dėmesio prie savęs, tačiau akcentuoja erdves ir prasmes.

TERITORIJOS SUTVARKYMO SPRENDINIAI

Pagrindinė idėja – buvusios nelaisvės, suvaržymo bei šiandieninės laisvės, galimybės jamžinimas.

Panerių memorialo teritorija tvarkoma, atsižvelgiant į kultūros vertybių bei vertingųjų komplekso savybių reikšmingumą. Teritorija tvarkoma maksimaliai išsaugant išlikusius autentiškus, minimaliai atkuriant sunaikintus žudynių vietos elementus, siekiant jamžinti čia nužudytų aukų atminimą bei išsaugoti istorinę atmintį apie Holokaustą Paneriuose XX amžiaus pirmoje pusėje ir ugdyti savimonę.

Teritorija tvarkoma naujai suformuojant takų sistemą bei atkuriant autentiškus buvusius kelius. Seni, netikslią informaciją perteikiantys informaciniai taškai pakeičiami naujais, keliomis kalbomis tiksliausia žinomą informaciją atspindinčiais rūdinto metalo stendais.

Kuriamas naujas judėjimo scenarijus, kurio pradžia yra nacių aukų laikymo kanalas. Jo ašis pabrėžiama galerija pastato viduje, kuri tęsiama pro pagrindinį kelią į žudynių vietą iki emocinio lūžio taško - geležinkelio bėgių. Dažnai pradundantys traukiniai sužadina garsinius jautimus. Judėjimo kryptį nurodo griežti deginto medžio takai, kurie jamžina buvusį suvaržymą. Griežtos kryptys veda į paveldo vertybių objektus (deginimo duobes, buvusias laužų vietas, paminklus). Aplink objektus griežtą tako kryptį keičia laisvesnis takas, kuris minkštai įsilieja į gamtovaizdį ir formuoja laisvo plano pasivaikščiojimo takus aplink objektus. Naujai suformuoti takai suprojektuoti taip, kad netrukdytų tolimesniems archeologiniams tyrinėjimams. Skirtingų reikšmių memorialai yra visuomet šalia naujo srauto, tačiau netraukia į save dėmesio – visas dėmesys yra skiriamas autentiškai aplinkai.

Siūloma dabartinę apšvietimo sistemą atnaujinti kartu su naujomis judėjimo kryptimis. Įrengiami apvalios formos šviestuvai, kurie sustiprina išskirtinę memorialo erdvę. Prie vertingų komplekso elementų yra įrengiamas kryptinis apšvietimas.

RENGINIŲ VIETA. Keičiant judėjimo sistemą siūloma kartu pakeisti aikštės kontūrą ir dangą. Iš griežto objekto, konkuruojančio su memorialo vertybėmis, aikštė tampa srauto, kelionės po memorialą dalimi. Naujai formuojama abstrakti riba yra didesnė nei prieš tai buvusi aikštė, renginių metu vyktų demokratiškesnis judėjimas.

DEGINTOJŲ DUOBĖ. Brigados duobėje siūloma pažymėti archeologinių radinių vietas, išryškinti esamą pabėgimo tunelio vietą. Prie duobės siūloma įrengti informatyvų stendą su išsamiai parodytomis degintojų brigados gyvenimo sąlygomis, tunelio schemomis, degintojų prisiminimais.

ŽUDYNIŲ IR PALAIKŲ DUOBĖS. Atkuriami šlaitai, tamsus koloritas, iškertami želdynai duobės perimetru, atkuriant autentišką erdvę. Aplink kultūros vertybes esami menkaverčiai želdynai kertami, kiek galima labiau sustiprinant buvusį autentišką vaizdą. Duobėse nuimamas žemės sluosnis. Sunaikintos žudynių duobės želdynų pagalba išryškinamos, atvaizduojant buvusias erdves.

LAUŽAVIETĖS. Laužų vietos pažymimos simboliškai arba atkuriant autentiškos konstrukcijos fragmentus.

KAREIVINĖS, KURIUOSE LAIKYTI NACIŲ KARO BELAISVIAI. Formuojama priega prie buvusių kareivinių. Siūloma atkurti kareivines juosusios tvoros fragmentą. Ateityje sudaroma galimybė įtraukti buvusių kareivinių teritoriją į memorialo kompleksą, papildant takų sistemą.

BALTO GRANITO ERDVĖ. Grįžtama nebe deginto medžio, bet balto granito taku į balto granito erdvę priešais pastatą. Kelionė baigiama išvydus atspindinčios dangos sieną. Prasilenkus pro atspindžius išeinama iš memorialinės erdvės.

PASTATO FUNKCIJA

PIRMAS AUKŠTAS. Pagrindinis patekimas į pastatą projektuojamas šiaurės rytų pusėje iš esamos Agrastų gatvės. Kelionė istorine atmintimi prasideda patekus į sienos vidų, kuri atveda į pagrindinį pastato holą. Šiame numatomas atviras informacijos/kasų centras su knygynu, rūbinė, kavinė, wc patalpos. Iš holo erdvės patenkama į vieną iš ekspozicijos erdvių – galeriją, kuri pabrėžia nacių aukų laikymo kanalo ašį, esantį šiaurės rytų pusėje. Kuriama ilgos kelionės atmosfera su nusileidimu į kitą universalią ekspozicijų salę, kurioje numatyta galimybė transformuoti erdvę į kelias mažesnes, esant poreikiui. Salė turi tiesioginį ryšį su pagalbine/technine patalpa bei įėjimo patalpų grupe. Šalia šliejasi dirbtuvių patalpa, į kurią patenkama iš lauko.

ANTRAS AUKŠTAS. Antrame pastato aukšte suprojektuotos administracijai skirtos patalpos: kabinetas dviems darbuotojams, direktoriaus kabinetas, posėdžių salė, wc ir pagalbinė patalpa.

MEDŽIAGIŠKUMAS

Pastato estetika vizualiai kinta. Ryškus pastato elementas yra atvykusių pasitinkanti tūrinė siena. Sienos tiek išorė, tiek ir vidus aptaisomas deginto medžio lentų apdaila, kuri vėliau pratęsiama deginto medžio lentų taku. Lentos grublėtos, netolygių paviršių savo ruožtu kuria atitinkamą Panerių memorialo Holokausto aukoms atminti nuotaiką ir rimtį. Priešingai, išėjimo momentą lydi šviesus betoninis fasadas su klojinių paliktais įspaudais ir stikliniais įtraukimais. Visus išeinančiuosius palydi siena, atspindinti paviršius. Žmogus kviečiamas susimąstyti apie vertybes, žmogaus bejėgiškumą, žiaurumą - pažvelgti į save.

BENDRIEJI STATINIO RODIKLIAI

Bendrasis plotas – 680,06m²

Užstatymo plotas – 791,88m²

Pastato tūris – 5935m³

Aukštų skaičius – 2

Pastato aukštis – 8,00m